

درسنامه نگارش دهم

سال تحصیلی : ۰۰ - ۹۹

دبیرستان : زنده یاد علی حاتمی

منطقه : ملارد

درس اول: پرورش موضوع

مرحله اول: انتخاب موضوع

- ۱- موضوعی را انتخاب می کنیم که نسبت به آن شناخت و علاقه داشته باشیم.
- ۲- با یک نگاه به اطراف خود، می توانیم موضوعی برای نوشتن انتخاب کنیم.
- ۳- هر موضوعی را می توان گسترش داد و به موضوع های متنوع و جذاب تبدیل کرد.
- ۴- یکی از روش های تبدیل موضوع معمولی به نوشته جذاب، پرسش سازی است.
- ۵- اگر در طرح پرسش های بیشتر به بن بست رسیدیم، باید با شگردهایی، خود را از این بند، رها سازیم و راهی برای گسترش موضوع بیابیم.
- ۶: شگردهای گسترش موضوع عبارتند از:

الف - بارش فکری

ب - اگرنویسی

پ - گزین گفته

الف - بارش فکری

گام اول: ایجاد فرصت برای فکر کردن و معناسازی است و فکر، کاملاً آزاد و رهاست.

گام دوم: کشف روابط میان اشیا و پدیده هاست.

- ❖ بدین سان، خلق و آفرینش آسان می شود و پرسش ها در ذهن و زبان، جاری می گردد.
 - ❖ با استفاده از طرح خورشیدی مطالبی را که درباره موضوع انتخابی، به ذهن ما می رسد، یادداشت می کنیم.
 - ❖ سپس کلماتی را که از نظر معنایی در یک شبکه و مجموعه قرار می گیرند دسته بندی می کنیم.
 - ❖ با توجه به دسته بندی بالا پرسش های خود را مطرح می کنیم.
 - ❖ می توانیم فقط یکی از مطالب نوشته شده در طرح خورشیدی را انتخاب کنیم و پرسش سازی را انجام دهیم.
- به عنوان مثال موضوع دیوار، چنین مفاهیمی را به ذهن می آورد:
- فاصله - زندان - همسایه - مقاومت - امنیت - دزد - مرزبندی - پویایی و ...
- دسته بندی بر اساس شبکه معنایی (مراعات نظیر):

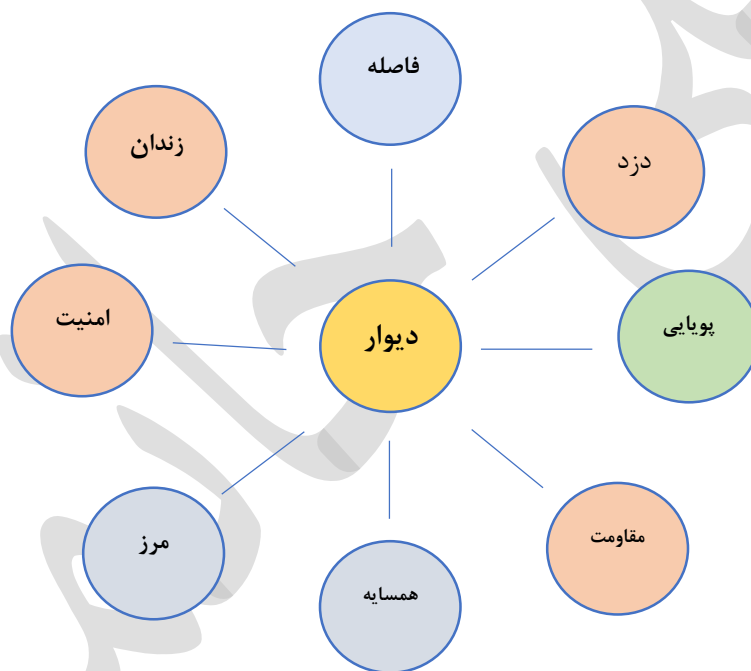
دزد - امنیت - زندان - مقاومت

همسایه - مرزبندی - فاصله

پویایی

می توانیم برای این کار، از طرح خورشیدی کمک بگیریم:

بارش فکری به کمک طرح خورشیدی
موضوع: دیوار

مثلاً برای مفهوم «فاصله» پرسش های زیر را طرح می کنیم:

- ۱- آیا هر فاصله ای را می توان دیوار دانست؟
- ۲- چه دیوارهایی وجود دارد که نمی توان آن ها را دید؟
- ۳- چگونه تنبلی می تواند دیواری بین آدمی و موفقیتش باشد؟
- ۴- قهر، نفرت، بدبینی، حسادت و... هر یک می توانند دیوار باشند؟
- ۵-؟
- ۶-؟
- ۷-؟

ب - آگرنویسی

- ❖ بهره گیری از « اگر »، ذهن را در فضای بیکران رها می سازد تا بتواند موضوع را در حالت ها و موقعیت های گوناگون تصوّر کند و برای آن، دست به آفرینش بزند.
- ❖ در حقیقت، به کارگیری « اگر » به ذهن ما امکان می دهد که خود را در پهنه وسیعی از مفاهیم و موضوع ها ببیند و آسان تر به پرسش و انتخاب پردازد؛

مثال:

- ۱- اگر در دنیا دیواری وجود نداشت، چه می شد؟
- ۲- اگر دیوارها می توانستند حرف بزنند، چه می گفتند؟
- ۳- اگر دور هر شهر دیواری کشیده بودند، چه می شد؟
- ۴- اگر دیوارها متحرک بودند، چه می شد؟
- ۵- اگر.....؟
- ۶- اگر.....؟
- ۷- اگر.....؟

پ - گزین گفته

- ❖ با بهره گیری از سخنان ناب و برگزیده مشاهیر، آیات، احادیث، سخنان حکمت آمیز، ضرب المثل ها، شعرها و کنایات که درباره موضوع گفته شده است، می اندیشیم و پرسش های دیگری طرح می کنیم؛

مثال:

- ۱- آیا همه دیوارها موش دارند؟ (ضرب المثل: دیوار موش دارد و موش هم گوش دارد)
- ۲- آیا همه دیوارها گوش دارند؟ (ضرب المثل: دیوار موش دارد و موش هم گوش دارد)
- ۳- چرا گاهی به در می گوئیم تا دیوار بشنود؟ (ضرب المثل: به در می گوید تا دیوار بشنود)
- ۴- برای چه دیوار بعضی ها کوتاه است؟ (ضرب المثل: دیواری کوتاه تر از دیوار او نیست)
- ۵- خاری که بالای دیوار می روید، چه جایگاهی دارد؟ (شعر صائب تبریزی:)
من از روئیدن خار سر دیوار دانستم / که ناکس کس نمی گردد از این بالانشینی ها
من از افتادن سوسن به روی خاک دانستم / که کس ناکس نمی گردد از این افتان و خیزان ها
- ۶- منظور سهراب سپهری از مصراع « بی گمان در ده بالادست، چینه ها کوتاه است! » چیست؟ (شعر سهراب سپهری)

❖ ملاحظه کردید که برای پرورش موضوع، سه شگرد مطرح شد که به کمک آنها توانستیم اندیشه مان را وسعت دهیم.

❖ توجه داشته باشید که نویسنده متناسب با موضوع، می تواند از شگردهای متعددی بهره ببرد. بعد از پرسش سازی، نوبت پاسخ سازی است.

مهم ترین اصل در مرحله پاسخ سازی :

۱- شاخ و برگ دادن به پاسخ ها ؛

۲- پرهیز از پاسخ های بله یا خیر؛

۳- پرهیز از جواب های کوتاه .

❖ در این مرحله، تنها پاسخ های تشریحی و توصیفی است که در خلق نوشته به ما کمک می کند، مانند:

پرسش: آیا هر فاصله ای را می توان یک دیوار دانست؟

پاسخ: هر فاصله خودش یک دیوار است. دیوار، بین دو چیز جدایی می اندازد. فاصله هم بین دو چیز یا چیزهایی جدایی می اندازد. اگر بگوییم فاصله از دیوار بدتر است، اغراق نکرده ایم. شاید بشود از هر دیواری، هر چند بلند، بالا رفت و آن طرف دیوار را دید؛ اما گاهی فاصله را نمی شود پر کرد. مثلاً وقتی بین دو دوست فاصله می افتد، آیا می توان این فاصله را پر کرد؟

تذکر:

- در مرحله ایجاد پرسش و پاسخ، آنچه مهم است، توانایی آفرینشگری و قدرت پاسخ سازی است.
- هدف این درس، تقویت مهارت نوشتن است نه فقط پاسخ دادن کوتاه و مستقیم به پرسش.
- هنگام پاسخ به پرسش ها، باید به چگونه نوشتن جواب بیندیشیم و با شاخ و برگ مناسب تر، پاسخی نیکوتر بسازیم.
- در تنظیم نهایی نوشته خودمان، باید به اصول بندنویسی و رعایت انسجام متن هم توجه کنیم؛
- یعنی نظم و سیر محتوا، و ارتباط میان بخش های نوشته را در نظر داشته باشیم.

هنجار نوشتار ۱: به کارگیری جمله های کوتاه برای فهم بهتر و تاثیر گذاری بیشتر .

توجه: در هنگام نوشتن از جملات کوتاه و قابل فهم استفاده کنیم تا درک و فهم آن برای خواننده راحت تر و بهتر باشد .

پاسخ کارگاه متن درس اول نگارش

پاسخ سوال اول صفحه ۱۹

- پشه چه نوع جانوری است؟
 چند نوع پشه داریم؟
 پشه ها شب ها کجا می خوابند؟
 چرا پشه روی بدن ما می نشیند؟
 پشه های معروف کدام اند؟
 آیا مگس هم یک نوع پشه است؟
 اگر پشه وز وز نمی کرد، چه می شد؟
 آیا پشه ای می شناسیم که اصلاً دیده نمی شود؟
 اگر یک پشه را قورت بدهیم، چه اتفاقی می افتد؟
 اگر در دنیا اصلاً پشه ای نبود، چه اتفاقی می افتاد؟
 خداوند با خلق پشه، می خواهد چه پیامی به ما بدهد؟
 چگونه پشه ای ناتوان، نمرود را با آن همه ادعا از پای درآورد؟
 چه نسبتی بین عقاب و پشه وجود دارد؛ آنجا که شاعر گفته است:
 جایی که عقاب، پر بریزد از پشه لاغری چه خیزد؟
- بارش فکری
 بارش فکری
 بارش فکری
 بارش فکری
 بارش فکری
 بارش فکری
- اگر نویسی (با اگر شروع شده است)
 بارش فکری
 اگر نویسی (با اگر شروع شده است)
 اگر نویسی (با اگر شروع شده است)
 گزین گفته (آیات قرآن)
 گزین گفته (آیات قرآن)
 گزین گفته (شعر)

❖ سوالاتی که با اگر شروع نشده باشند و گزین گفته هم نباشند، در دسته بارش فکری قرار می گیرند.

پاسخ سوال ۲ صفحه ۲۰

- تکلیف دانش آموزی
 دانش آموزان عزیز لطفاً با انتخاب موضوع و طرح پرسش، با توجه به مطالب درس اول، متنی زیبا بنویسید.
- ۱- انتخاب موضوع؛
 - ۲- استفاده از شگردهای پرورش موضوع (بارش فکری، اگر نویسی، گزین گفته)؛
 - ۳- طرح پرسش های مناسب؛
 - ۴- پاسخ سازی؛
 - ۵- تولید متن و بند نویسی و رعایت انسجام مطالب.

حکایت نگاری صفحه ۲۵

در بازنویسی حکایت توجه به نکات زیر اهمیت دارد:

۱- مفهوم و پیام اصلی حکایت باید حفظ شود؛

۲- حکایت را با توصیف جزئیات فضا، زمان، مکان و شخصیت های داستان پرورش می دهیم.

پیام حکایت: حرص و طمع و زیاده خواهی همیشه نتیجه عکس می دهد. وقتی قانع به چیزی که به دست آورده ایم و برایمان کافی است نباشیم و هنوز چشممان به دنبال چیزهای بیشتر باشد، همانی که داشته ایم را هم از دست خواهیم داد.

حکایت سگی بر لب جوی که در کلیله و دمنه آمده است تمثیل بسیار خوبی از آدم های حریص است.

بازنویسی حکایت:

« روزی یک سگ گرسنه که به دنبال غذا می گشت به کنار جوی آبی رسید و بر لب جوی، تکه استخوانی پیدا کرد. استخوان را به دندان گرفت تا بخورد اما در همان موقع تصویر خودش را در آب دید و فکر کرد که یک سگ دیگر آنجاست که آن هم استخوانی بر دهان دارد. طمع کرد تا آن یکی استخوان را هم بگیرد و مال خود کند. اما همین که دهانش را باز کرد تا استخوان را از سگ دیگر که در واقع تصویر خودش بود بگیرد، استخوانی که به دندانش گرفته بود در جوی آب فتاد و آب آن را با خود برد. حرص و زیاده خواهی سگ باعث شد همان غذایی که پیدا کرده بود را هم از دست بدهد و باز گرسنه بماند. »

خوب است از **حکایات پندآموزی** که گذشتگان برای ما نقل کرده اند و البته دیده ها و شنیده های خودمان از اطرافیان، درس عبرت بگیریم و در زندگی خود به کاربندیم.